PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 2. štev. 286 - Cena 4.- lire | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. postale | TRST, sreda, 8. maja 1946 | Tel. št. 9380in uprava, Piazza Goldoni št. 1 - I. Uredništvo 6 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo

Vse naše zahteve so politično, kulturno in ekonomsko tesno med seboj povezane. Naš obstoj je mogoč samo v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Naša dežela je potrebna obnove. Tako naša industrija, naša polja in naši domovi. Vojni invalidi, vojne sirote, vdove in drugi pa so potrebni zaščite in podpore. Vse to bomo lahko dosegli edino le v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji, kjer so dani vsi pogoji za uresničenje teh zahtev.

(Iz resolucije ljudskih odposlancev Okrajne skupščine v Mirnu Svetu zunanjih ministrov v Parizu)

„Iz zanesljivih virov"

Večkrat smo že imeli priliko slišati čudne vesti, ki jih širijo v svet različne agencije, in to vesti v zvezi s tistimi vprašanji, ki tvorijo prehodne vozle mednarodne politike in diplomacije. Največkrat so te vesti zelo daleč od gole stvarnosti, kadar niso popolnoma izmišljene, prave preračunane laži.

Premnogokrat se je od raznih strani poudarjala važnost in točnost poročil o mednarodnih vprašanjih in čut odgovornosti, ki bi moral biti lasten zlasti onim agencijam, ki s svojim poročevanjem lahko v znatni meri pripomorejo k ublažitvi mednarodne napetosti in pomiritvi duhov.

V še večji meri velja to za poročila, ki se nanašajo na reševanje tistih vprašanj, ki jih je sprožila narodno-osvobodilna vojna proti nacifašizmu in zmagoviti zaključek vojne svobodoljubnih narodov.

Odgovorni politiki in diplomati stalno poudarjajo nujnost ohranitve zavezniškega bloka zlasti med tistimi velikimi državami, ki so s svojim vojnim sodelovanjem odločilno vplivale na potek vojne, ker je vsakemu jasno, da je obnova povojnega sveta in trajna ohranitev miru v svetu neposredno odvisna od zavezniškega sodelovanja vseh svobodoljubnih narodov, še prav posebno pa od tesnega prijateljskega sodelovanja med Sovjetsko zvezo, Veliko Britanijo in Združenimi ameriškimi državami.

Nihče ne trdi, da ne obstaja različnost v pogledih glede rešitve nekaterih vprašanj povojne ureditve sveta; to je povsem razumljivo in naravno; niti se komu sanja, da je premostitev težkoč, ki iz teh različnih pogledov nujno izhajajo, dosegljiva že s samim poudarjanjem o nujnosti zavezniškega sodelovanja; ne: jasno in nesporno pa je, da se vse težave lahko premagajo le tedaj, če stojimo trdno na tistih osnovnih načelih, ki so vodila zaveznike v skupni borbi, in ki so edina mogla zagotoviti uspešni zaključek vojne.

Poročila raznih agencij moramo vrednotiti in soditi po istih načelih. Agencija, ki v svojih poročilih namenoma potvarja resnico, in ki jo pri njenem delu ne vodi osnovna misel premagovanja težkoč za dosego čimvečjega zbližanja med narodi v duhu demokratičnih pridobitev antifašistične vojne, ne more zaslužiti naziva agencija, ampak ji pristoji le naziv agentura. Ne agencija, ampak agentura je ustanova, ki posluje v službi reakcionarne ohranitve imperialističnih pozicij v svetu na škodo demokratičnih ljudskih množic.

Ni dvoma, da je konferenca zunanjih ministrov v Parizu središče mednarodne pozornosti, ker je od njenega uspeha odvisna organizacija povojne Evrope in s tem ohranitev miru v svetu. Nič ni čudnega torej, če pri poročanju o delu in rezultatih konference marsikatera agencija, ki pozablja na gori omenjeno dolžnost in odgovornost poročevalske službe, pada s položaja agencije na položaj agenture.

Ni dolgo tega, kar smo brali poročilo agencije «Reuter», ki v zvezi z vprašanjem Trsta govori o dveh predlogih, namreč o angleškem in jugoslovanskem predlogu o internacionalizaciji Trsta. O obeh predlogih ni bilo pozneje nobenega govora več. Nasprotno, prišla je izjava tovariša Kardelja, ki postavlja Reuterjevo poročilo na laž ter pribija, da Jugoslavija ne more odstopiti od tega, kar predstavlja stoletno težnjo in pravico prebivalstva Julijske krajine. Če so prej z nami lahko barantali, se danes to ne more več posrečiti: preveč krvi so narodi Jugoslavije žrtvovali v tej vojni, da bi vprašanje njenih meja lahko postalo predmet političnega barantanja.

Odkod torej omenjena Reuterjeva vest? «Iz zanesljivih virov»? Ne; reakcionarna miselnost, ki je porodila to «vest», je podlaga, iz katere je izšel naslednji sklepni račun: vsemu svetu je znano, da je stalno načelo sovjetske zunanje politike pomoč narodom, ki se bore za svoje pravice; prikažimo, da je Jugoslavija popustila v obrambi pravic prebivalstva Julijske krajine in Trsta, in bo tako dokazano, da je le Sovjetska zveza tista, s katero sporazum ni mogoč, ker postavlja zahteve, ki gredo preko volje prizadetega prebivalstva. Na ta način hočejo prisiliti Sovjetsko zvezo k popuščanju pri obrambi pravic svobodoljubnih narodov, odnosno prikazati jo kot državo, ki ne vodi miroljubne zunanje politike.

Ne glede na zmedo, ki jo taka poročevalska služba povzroča v javnem mnenju, in ne glede na kvarne posledice, ki jih lahko ima, ostane ponovno dokazano, da je jugoslovanska delegacija na konferenci zunanjih ministrov v Parizu le resničen in veren tolmač teženj in pravic prebivalstva Julijske krajine in Trsta, ki se odražajo v brzojavkah organizacij in preprostega ljudstva, naslovljenih na tovariša Kardelja, vodjo jugoslovanske delegacije.

„IZVESTJA" O TRŽAŠKEM VPRAŠANJU

Trst bi bil pod Italijo obsojen na popolen propad

Ves čas vojne je prebivalstvo JK in Trsta vodilo borbo pod geslom priključitve k Jugoslaviji

Moskva, 7. Tass. — *V članku pod naslovom «Vprašanje Julijske krajine in Trsta» pišejo «Izvestja» tole:*

«Če bi ločili Trst od Julijske krajine, bi ga obsodili na popoln propad. V resnici je prebivalstvo Julijske krajine in drugih jugoslovanskih pokrajin glavni potrošnik proizvodov tržaške industrije, ki lahko uspeva samo s surovinami, ki prihajajo skozi to pristanišče. Glavna količina blaga gre po jugoslovanskih poteh. Vse zveze tega mesta gredo po jugoslovanskem ozemlju in vsako pretrganje teh zvez bi imelo usodne posledice za gospodarski razvoj področja, ki je precej važno za Evropo in bi zadalo velik udarec tako jugoslovanskemu gospodarstvu kakor tudi samemu Trstu.

Na drugi strani bi bilo zgrešeno pozabiti na druga vprašanja in posebno na vprašanje mednarodne varnosti. V sklopu Italije je Trst igral vlogo operacijske baze, katere se je poslužil italijanski imperializem, da bi sprožil napad proti Balkanu.

V sklopu Jugoslavije bi bil Trst ključ gospodarskega blagostanja Jugoslavije, kakor tudi držav jugovzhodne in srednje Evrope.

Končno pa je treba upoštevati težnje ljudstva Julijske krajine in Trsta. V teku narodno-osvobodilne borbe je bilo prebivalstvo Julijske krajine in Trsta na strani jugoslovanskih partizanov proti italijanskemu fašizmu in za priključitev k svojim bratom v okviru demokratične Jugoslavije. V Julijski krajini je izbruhnil splošni upor aprila 1941. po italijanskem napadu na Jugoslavijo. Ustvarjeni so bili narodno - osvobodilni odbori in organizirana je bila osvobodilna borba.

Ves čas vojne je prebivalstvo Julijske krajine in Trsta vodilo junaško borbo pod geslom uničenja fašizma in priključitve k demokratični Jugoslaviji.

Vsi, ki so obiskali Trst in druge kraje Julijske krajine, poudarjajo enoglasnost, s katero zahteva prebivalstvo Julijske krajine, pri čemer je všteto tudi italijansko prebivalstvo, priključitev cele Julijske krajine k Jugoslaviji.»

„Humanité" o konferenci štirih

Trst ne sme postati ognjišče nemirov in sovraštva

Pariz, 7. — Ker ni na včerajšnji seji štirih zunanjih ministrov prišlo do nikakega sporazuma glede bodočnosti Trsta in italijanskih kolonij, je bila današnja seja posvečena preučevanju mirovnih pogodb z balkanskimi državami, pri čemer je bilo postavljeno na dnevni red predvsem vprašanje mirovne pogodbe z Rumunijo.

Med tem ko nekateri pariški listi komentirajo vprašanje Trsta in italijanskih kolonij, so drugi listi preprosto ugotovili, da ni bil dosežen nikak sporazum.

Magnien naglaša v listu «Humanité»: «Prav gotovo je bolestno videti, kako zavezniki — Angleži in Amerikanci nasprotujejo zakonitim jugoslovanskim zahtevam glede J. K.». Nadalje Magnien poudarja, da je nemogoče rešiti vprašanje Trsta, če se ne upošteva dejstvo, da ima mesto popolnoma slovansko zaledje in da ločitev Trsta od njegovega zaledja predstavlja lakoto in propad tako mesta in zaledja. Magnien nadaljuje: «Če bi hoteli napraviti iz Trsta posebno pokrajino, ki bi bila umetno ločena od ostale dežele kakor to predlagajo Francozi, Angleži in Amerikanci, bi to pomenilo da se ne upošteva stvarno stanje, pač pa da se hoče odvzeti Jugoslaviji važno pristanišče, ki je Italiji nepotrebno. S tem da bi se ustvaril novi Gdansk, bi imeli novo središče spletk, ognjišče nemira in sovraštva na vratih Balkana in srednje Evrope. To dokazuje nedavna preteklost, ko je Trst služil za napad na Balkan.»

Magnien ugotavlja, da je terorizem, ki ga izvajajo italijanski fašisti v Trstu, najbolj razviden iz umora Josipa Ravnikarja, ki so ga gotovo izvršili fašistični elementi in nadaljuje:

«Da bi zagotovili mir in da bi preprečili prelivanje krvi po Trstu, je treba mesto vrniti Jugoslaviji skupno z vso JK. To je edina pravična in pamena rešitev.»

Pariška konferenca

Transilvanija k Rumuniji

London, 7. - VZN — Iz Pariza poročajo, da so zunanji ministri na sestanku, ki so ga imeli danes zjutraj, odločili, da se sporno ozemlje Transilvanije preda Rumuniji. Transilvanijo so že določili Rumuniji po prvi svetovni vojni, a na podlagi junaške arbitraže iz leta 1940 so jo razdelili med Madžarsko in Rumunijo; pričujoča odločitev potrjuje določbo o premirju z Rumunijo iz leta 1944.

Razpravljanje o plovbi po Donavi

Paris, 7. - AFP — Po sestanku štirih zunanjih ministrov bodo zjutraj sprejeti sklepi tvorili predmet sporazuma, ki ga bodo sestavili namestniki zunanjih ministrov.

Glede mednarodne kontrole plovbe na Donavi je Bevin predlagal, naj bi pogodba z Rumunijo obsegala klavzulo, ki bi določala mednarodni režim za plovbo po Donavi.

Molotov je odklonil Bevinov predlog ter predlagal, naj se vprašanje Donave ne obravnava med štirimi, pač pa naj se pozneje sestane posebna donavska konferenca, ki naj zbere vse države podpisnice balkanskih pogodb, kakor tudi vse države skozi katere teče Donava, pa naj bi bile tudi poražene države.

Južna Dobrudža Bolgariji

Pariz, 7. - AFP — Meje med Rumunijo in Bolgarijo so po sklepih, ki so jih davi sprejeli štirje ministri, v skladu s pogodbo v Craiovi z de 8. septembra 1940 in ne pa maja pred letom 1939. Na osnovi te pogodbe je bila južna Dobrudža priključena k Bolgariji.

Sloga je pogoj za preporod Francije

Pariz, 7. AFP. — Pod naslovom «Naprej za Francijo in republiko» je objavila francoska komunistična partija razglas, ki pravi, da nima smisla razpravljati o rezultatih referenduma, ki je odklonil ustavni načrt. Razglas poudarja, da želi komunistična partija čimprej končati z začasno vlado in da zato meni, da si mora nova ustavodajna skupščina, ki bo izvoljena 2. junija, postaviti za cilj, izdelati hitro in v soglasju z vsemi republikanci novo ustavo.

«Tako — nadaljuje razglas — bo Francija dobila stalne ustanove. Mogla se bo razvijati s pogumom in trdovratnostjo in nadaljevati delo za obnovo, ki terja sodelovanje in napore vseh.»

Razglas se konča s pozivom francoskim volivcem, naj 2. junija volijo komunistično listo in listo zveze republikancev in odpora.

S svoje strani je Daniel Mayer, glavni tajnik socialistične stranke, izjavil dopisniku AFP: «Za vsako ceno je treba čimprej končati z začasno vlado. Nova ustavodajna skupščina mora v kratkem izdelati besedilo ustave, ki jo bodo volivci večinoma odobrili. Izboljšanje prehrane, načrt proizvodnje in predstavljanje Francije na mednarodnih konferencah terjajo, da to storimo hitro in da ostanemo složni.

Francija in Jugoslavija sta bili žrtev fašizma

Francoski list o sličnosti interesov Francije in Jugoslavije

Pariz, 7. — Clement Woerly piše v listu «Front national» glede konference štirih in poudarja podobnost interesov Francije in Jugoslavije: «Kar je važno in kar svet pričakuje od «Štirih», je predvsem to, da bi se odstranili vsi pogoji, ki so omogočili Hitlerjev napad in fašizem. Nikoli ne bo mogoče kot ob tej priložnosti, dovolj naglasiti, kako je položaj Francije podoben položaju Jugoslavije, ki je bila tudi žrtve fašizma». Woerly navaja nato izvleček članka iz «Politike» in pravi med drugim: «Jamstva za varnost so v prvenstvenem interesu Francije in Jugoslavije. Če bi ti dve državi vodili politiko, ki bi bila v skladu z njunimi državnimi interesi, bi morali zavzeti na mednarodnih konferencah podobno in prijateljsko stališče. Članek končuje: «Kot je poudaril Kardelj na nedavni tiskovni konferenci, je prijateljstvo med Francijo in Jugoslavijo činitelj miru.

List «Front national» poudarja tudi nesoglasje med štirimi rešitvami v vprašanju italijanskih kolonij. List prikazuje, da podpira Bevin tezo neodvisnosti Tripolitanije in navaja Bevinovo izjavo o angleški obljubi Arabcem iz Cirenajke, da bodo po zmagi dobili svobodno državo, in piše med drugim:

«Ali je potrebno opozarjati, da je bilo že po prvi svetovni vojni ustanovljenih več formalno neodvisnih arabskih držav, da pa so dejanko ostale v gospodarski in politični odvisnosti neke velesile? In celo največja in najbolj razvita arabska država — Egipt — še sedaj kljub vsem svojim naporom ni mogla doseči evakuacije angleških čet».

Ob obletnici

Vladi
Ljudske Republike Slovenije
Ljubljana

Izvršni odbor Slovansko italijanske antifašistične unije za Julijsko krajino in Trst pošilja v imenu vseh Slovencev in Hrvatov ter velike večine italijanskega prebivalstva Slovenskega Primorja in Trsta vladi Ljudske republike Slovenije ob prvi obletnici njenega obstoja svoje iskrene čestitke.

Ta obletnica nas spominja dejstva, da je bila prva slovenska vlada izvoljena ravno na svobodnih tleh Slovenskega Primorja, ki je bilo osvobojeno po hrabri Jugoslovanski armadi, v kateri so se borili tudi sinovi naših mest in vasi.

Ko ob tej priliki izrekamo naše čestitke, izjavljamo, da smo tudi sinovi Slovenskega Primorja in Trsta s svojo krvjo pripomogli do tega pomembnega dogodka, izražajoč že takrat svojo voljo po priključitvi teh krajev k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Danes ponovno izjavljamo in obetamo, da bomo zastavili vse sile in da ne bomo odnehali, dokler ne bodo ti kraji priključeni k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Naj živi Ljudska republika Slovenija!

Naj živi Federativna ljudska republika Jugoslavija!

Izvršni odbor SIAU

Primorskemu ljudstvu in organizacijam

Ob proslavi 5. obletnice ustanovitve OF smo prejeli od vseh strani toliko čestitk, da se nam ni mogoče vsakemu posebej zahvaliti. Zato izrekamo tem potom prisrčno zahvalo vsemu prebivalstvu in vsem organizacijam, z zagotovilom, da bo Slovansko italijanska antifašistična unija, katere sestavni del je OF, nadaljevala borbo do uresničenja teženj vseh Hrvatov in Slovencev ter večine Italijanov Julijske krajine in Trsta, t. j. do priključitve k federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Izvršni odbor SIAU

Dan zmage svobodoljubnih narodov

Beograd, 7. Tanjug. — *Vrhovni komandant Jugoslovanske armade maršal Tito je izdal nalog za proslavo dneva zmage svobodoljubnih narodov nad nemškimi fašisti.*

9. maja bosta v Beogradu in Zagrebu vojaški paradi. Proslave bodo tudi v vseh drugih jugoslovanskih prestolnicah.

Brzojavke prvoborcu za naše pravice, tov. Kardelju

Klic primorskega ljudstva:

Niti ped naše zemlje Italiji!

Oči vse Primorske so danes uprte v tovariša Kardelja. Njegove besede predstavljajo vse to, kar čuti naša pokrajina, za kar se je borila in trpela, uspeh njegovega poslanstva v Parizu, to je up vsega našega ljudstva, italijanskega delavstva in napredne inteligence, primorskih Slovencev vseh slojev.

Nešteto brzojavk pošiljajo naši ljudje v teh dneh tovarišu Kardelju v Pariz. Iz njih zveni vsa neuklonljiva samozavest onih, ki vedo, da je na njih strani pravica. Iz njih zveni vsa odločnost onih, ki so trpeli, ki še trpijo, ki pa so se borili, in se trdo še borili, da si entrat za vselej priborijo svojo sveto pravico in da ne bodo trpeli nikdar več suženjstva rimske kulture, izkoriščanja, šovinizma, policijskih mučilnic in skvadrističnih bodal.

«Celokupno demokratično slovensko in italijansko ljudstvo Barkovelj nalaga vztrajnost v obrambi pridobitev delovnega ljudstva Julijske krajine in Trsta», pišejo Barkovljani.

«Zahtevamo, da se naša zemlja ne vrne pod italijanski jarem!», so brzojavili tržaški antifašistični pomorščaki.

«Prebivalci vasi Lonjera in Katinare pri Trstu, zbrani na množičnem sestanku, vam zaupamo, da branite naše pravice in vam dajemo na znanje, da ne bomo pristali na nobeno drugo rešitev glede Trsta, kot da postane 7. ljudska federalna republika, vključena v FLR Jugoslaviji», se glasi druga brzojavka.

«Delavci tovarne Dreher pozivajo vašo intervencijo, da ne bo niti ped zemlje Julijske krajine izročen Italiji», so brzojavili tov. Kardelju delavci tržaške pivovarne.

Podobno so brzojavili tudi predstavniki vseh vasi mirenskega okraja, nameščenci umabolnice, delavci rafinerije Sv. Sobote, delavci podjetij ACEGAT, prebivalci Sv. Alojzija-Trst, prebivalci rejona Škorklja-Trst, prebivalci rejona Kolonja in drugi.

Nikoli več Italije, to je geslo po vseh krivicah, ki smo jih doživeli! Ljudsko oblast v okviru Jugoslavije, ki nam bo jamstvo za človeka dostojno življenje, za vse osnovne narodnostne, družbene, človeške pravice.

Tako govore brzojavi našega ljudstva glasniku naših teženj. Mi ne barantamo z našo pravico, mi se ne prodajamo in se ne pustimo prodati. Jasne izjave tovariša Kardelja v Parizu so nam jamstvo, da bo zato izvedel ves svet. Nešteto brzojavi, ki mu jih pošilja naše ljudstvo, so dokaz zaupanja, so dokaz, da govori res v imenu nas vseh.

Resolucija ljudskih odposlancev za Miren

Za našo prelito kri zahtevamo svobodo

V dneh, ko se v Parizu odloča usoda naše pokrajine in z njo vprašanje življenjskega obstoja primorskega ljudstva, ni v vsej Julijski krajini človeka, ki ne bi živo sledil vsemu, kar se danes dogaja v Parizu za zeleno mizo. Vsak primorski človek ve, da se danes odloča o tem: da-li bo odslej po tolikih žrtvah v protifašističnem boju smel živeti življenje, ki ne bo imelo več ničesar skupnega z žalostno preteklostjo zadnjih 27 let pod italijanskim jarmom.

Ko je bila pred tedni v našem ozemlju Medzavezniška komisija, je naše ljudstvo storilo vse, da bi članom komisije mogli dodobra spoznati težnje primorskega ljudstva, ki ne želi za svoj dolgoletni krvavi boj nečesar drugega, kot to, kar mu po najosnovnejših človečanskih načelih, po svečanih obljubah pripada, to je svojo popolno svobodo. Danes pa pošilja primorsko ljudstvo številne brzojavke tako tovarišu Kardelju, ki zastopa v Parizu na konferenci njegove življenjske interese, kakor tudi Svetu zunanjih ministrov, ki imajo najvišjo nalogo da vprašanje Julijske krajine in Trsta rešijo na resnično demokratičen način, ki bo mogel zadovoljiti ono ljudstvo, ki je dalo vse v boju proti fašizmu in ne na način, ki šciti v posmeh žrtvam primorskega ljudstva politične interese nekaterih.

Tako so ljudski odposlanci obmejnega okraja Miren pri Gorici poslali 5. maja Svetu zunanjih ministrov resolucijo sledeče vsebine:

«Odposlanci okrajne narodne osvobodilne skupščine okraja Miren, zbrani na svojem rednem zasedanju kot zastopniki vsega ljudstva mirenskega okraja, se v njegovem imenu obračamo s tega mesta na Vas, naše zaveznike v štiriletni borbi za človečanske pravice vseh narodov, in zahtevamo, da se pri določevanju meja med Italijo in Jugoslavijo upoštevajo dejstva, s katerimi je naš narod dokazal in še dokazuje svoje hotenje.

Dovolj nam je 25 let suženjstva, sramotenja in teptanja naših najosnovnejših narodno - človečanskih pravic. Nam je dobro znano prizadevanje ne samo fašizma, ampak tudi italijanskega imperializma, kateri v svoji brutalnosti ne pozna in ne priznava narodnih manjšin.

Že predfašistična Italija je pričela načrtno z zatiranjem našega naroda, fašizem je samo pospešil njegov tempo. Zatirali so nas na nacionalnem, kulturno-prosvetnem in ekonomskem polju. Hoteli so iz nas napraviti Italijane ter gospodarsko odvisne od velekapitala. Kljub vsem njihovim naporom pa se jim ni to posrečilo, ker je naš narod v svoji volji po samoohranitvi krepak in ker je verjel, da v svoji pravični borbi mora zmagati.

Za ta cilj so padali naši borci, so trpeli mučenje, sramotenja in ponižanja nešteti domoljubi po italijanskih ječah, nezdravih otokih, za ta cilj smo žrtvovali tudi naše domove, ki so nam jih požigali. Visoke so bile kazni, ki so jih sodišča izrekala nad našimi ljudmi in to samo zato, ker so ti ljudje ljubili svoj jezik, svoj narod, in ker so bili Slovenci.

Z vročo željo, da se osvobodi, da se združi s svojimi narodnimi brati v celoti, vspodbujen po zagotovilih Atlantske listine, je složen zgrabil za orožje in v neenaki, krvavi borbi, v kateri je za ta cilj žrtvoval desettisoče dragocenih življenj, mnogo prispeval k skupni zmagi nad najhujšim sovražnikom človeštva — nacifašizmom.

Danes po enem letu, ko smo se sami in s pomočjo ostalih jugoslovanskih narodov osvobodili, ko smo si v tej osvobodilni borbi z žrtvami priborili svoje ljudske pravice, pokazali vsemu svetu, da se znamo sami upravljati, nas hočejo za te naše pridobitve ogoljufati, nas ne priznavajo kot pravne zaveznike in barantajo za našo sveto, s krvjo prepojeno zemljo, ter nas ne upoštevajo kot zmagovalce.

Na podlagi vseh omenjenih dejstev glasno in odločno zahtevamo, da Svet zunanjih ministrov s svojimi sklepi napravi koneo takemu stanju v naši deželi s tem, da upošteva pravične želje in zahteve tega ljudstva po priključitvi cele Julijske krajine s Trstom in Gorico k Jugoslaviji.

Zahtevamo, da nas smatra za zaveznike, za zmagovalce in postopa z nami kot s takimi, ne pa kot s premaganci, in da ne dovoli, da se naši 25 letni narodni zatiralci in premaganci vedejo kot zmagovalci, uživajo zaslombo tistih, ki jim je začasno zaupana uprava v coni A.

Vse naše zahteve so politično, kulturno in ekonomsko tesno med seboj povezane. Naš obstoj — politični, kulturni in ekonomski — je mogoč samo in edino v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji. Naša dežela je potrebna obnove: tako naša industrija, naša polja, naši domovi; vojni invalidi, vojne sirote, vdove in drugi pa so potrebni zaščite in podpore. Vse te naloge se bodo mogle izvesti edino le v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji, ker edino tam so dani vsi pogoji za uresničenje teh naših človeku življenjsko potrebnih zahtev.

Prosimo Svet zunanjih ministrov, da upošteva naše pravične zahteve in da svoje delo pospeši, da pravično določi mejo med Italijo in Jugoslavijo in s tem napravi koneo neznosnemu stanju, v katerem živimo že eno leto po lastni osvoboditvi.

Podpisani:
za Okrajno skupščino:
predsednik, tajnik in člani

Nestvarno poročanje o delu sveta zunanjih ministrov v Parizu

Moskva, 7. Tass. — «Treba je poudariti, da nimajo vse države želje, da bi poročale objektivno o delu Sveta zunanjih ministrov, ki zaseda v Parizu», piše diplomatični opazovalec «Pravde».

Konferenca štirih ministrov je bila otvorjena s prerokovanji in pesimističnim pričakovanjem. Nevidna taktirka je vodila zbor cmeravih kričačev. Njihovi glasovi so se slišali v raznih prestolnicah

Radio London je prerokoval pariški konferenci «motne izglede» in nekateri angleški in ameriški listi so odkrito pozivali zapadne sile, naj sklenejo separatne mirovne pogodbe.

Ni treba biti zelo bistroviden, da vidiš v tem mednarodno kampanjo, ki gre za določenim ciljem. Omeniti je treba, da skušajo nekateri krogi ustvariti nezdravo ozračje okrog dela Sveta zunanjih ministrov. Harold King, pariški dopisnik agencije «Reuter», govori o delu Sveta zunanjih ministrov kot da bi šlo za igro na karte ter poroča, da se je ameriška delegacija odločila vreči vse svoje karte v igri z Rusi» ali pa javlja, «da je Byrnes vrgel na konferenčno mizo svoj pikov as».

Brodbent, diplomatski dopisnik londonskega lista «Daily Mail» ga v tem podpira. Potrebno bi bilo opozoriti nekatere amaterje-kartače, da ni Luksemburška palača nikaka beznica in da ni naloga «konference štirih» obrati koga, pač pa konstruktivno prizadevati se, da se zgradi trden in trajen mir.

Pozornost opazovalcev je posvečena dvema načrtoma, ki sta ju predložila angleška in ameriška delegacija. Poveličujoč angleški načrt o takojšnjem sprejemu neodvisnosti Tripolitanije in Cirenajke, označuje diplomatični dopisnik angleškega lista «Daily Telegraph», «Morning Post» ta predlog kot «nepričakovan in popolnoma nov».

Ta označba je preveč drzna. Kako naj se označuje kot «popolnoma nov» načrt, ki so ga predložili Angleži, če je lord Baconsfield še v preteklem stoletju dejal, «da kolonije ne prenehajo biti kolonije, četudi so neodvisne».

To upoštevanje je očividno privedlo Anglijo do tega, da je nedavno priznala Transjordaniji «neodvisnost», ki so jo vsi opazovalci označili kot namišljeno. Ista «neodvisnost» naj bi bila oktroirana Tripolitaniji in Cirenajki, z edino razliko, da je bila Transjordanija mandat Velike Britanije, medtem ko bi Tripolitanija in Cirenajka prvič padli pod angleško gospostvo. To dokazujejo med drugim tudi sporočila drugih ameriških dopisnikov agencije «Associated Press», po katerih si skuša Velika Britanija ustvariti važna oporišča v Tripolitaniji.»

Velike dvome je vzbudil ameriški načrt pogodbe o razorožitvi Nemčije in o kontroli razorožitve. Ta pogodba naj bi bila sklenjena za 25 let in njen avtor je po vesteh newyorškega časopisja senator Vandenberg, znani član republikanske stranke.

Kaj je novi dokument dodal tem deklaracijam? Ali ne bi bilo bolje, izpolniti sklepe, ki so jih zavezniki že sprejeli kot pa izmišljati si nove podobne dokumente.

V svojem govoru v ameriški Akademiji za socialne in politične vede v Philadelphiji je Henri Morgenthau, bivši finančni minister v Rooseveltovi vladi, izjavil, da izvršujejo ameriške zasedbene oblasti v Nemčiji «samo obotavljaje in nerado» potsdamske sklepe.

To izjavo je Morgenthau te dni ponovil v svojem govoru o ameriškem predlogu o pogodbi med štirimi ali petimi silami. Čemu je treba sprejeti nove deklaracije, ko še niso bile izpolnjene stare? Omeniti je treba, da niso dolgovezni in mnogobesedni dokumenti služili nobenemu konkretnemu dejstvu in da bi nekoč delali čast Zenevi. Ta pokvarjena praksa je na koncu samo uspavala čuječnost narodov.

Povrh tega ameriški načrt ne določa samo umika zavezniških čet iz Nemčije in resnične razorožitve, pač pa tudi formalno priznanje te države.

Podobna metoda je bila že uporabljena napram Nemčiji po prvi svetovni vojni. Kakor vemo ni to privedlo k nič dobremu. Sedaj ni nikakor umestno ponoviti slabe izkušnje preteklosti.

Sultzberger, dopisnik «New York Timesa», je izjavil v nekem svojem poročilu o sejah v Parizu, «da se Rusi očividno trudijo, da najdejo novo pot za rešitev visečih vprašanj.»

Da bi «konferenca štirih» bila uspešno zaključena, bi bilo treba, da bi podobno skrb imele v Parizu tudi druge sile.

Uspeh konference bo mogel biti zagotovljen samo z enakim prizadevanjem vseh strank, da sodelujejo pri konstruktivni rešitvi vprašanj povojnega sveta.

Sovjetsko javno mnenje podpira jugoslovanske zahteve

Moskva, 7. Tanjug. — *List «Pravda» objavlja članek Grudzjeva, ki poudarja slovanski značaj Julijske krajine in dejstvo, da bi bila izolacija Trsta v nasprotju s pravico samoodločbe pri določitvi jugoslovansko-italijanske meje.*

Moskovski radio je poudaril, da vse sovjetsko javno mnenje podpira zahteve svojega jugoslovanskega zaveznika. «Ni nikakega dvoma», je poudaril radio Moskva, «da mora biti Trst vrnjen Jugoslaviji skupno z Julijsko krajino.»

KRATKE VESTI

PARIS. De Gasperi bo jutri zjutraj odletel iz Pariza v Rim. Del italijanske delegacije bo ostal še nekaj dni v Parizu.

WASHINGTON. — Predsednik Truman je predložil zakonski načrt o vojaškem sodelovanju z državami južne Amerike.

Fašistični kriminalci na pohodu

«Civiltà»

★ Reditelj za prenočišča tov. Turk je 30. aprila ob 20.30 uri spremljal iz Rojana 67 otrok v prenočišče k Sv. Ivanu. Otroke so spremljali še 4 drugi reditelji. Ko so dospeli na trg Oberdan, so jih tam napadle skupine fašistov. Začeli so metati kamenje na skupino otrok, se nato približali in začeli pretepati otroke in reditelje. Tov. Turk je dobil velik kamen v hrbet. Otroci so se vsi zbegani stiskali skupaj, nekateri starejši pa so se razbežali. Tov. Turku se je posrečilo odvesti večino pionirčkov iz gnječe ter nadaljevati pot po ulici Carducci. Ker je pri Portici di Chiozza stala velika gruča fašistične drhali, niso mogli zaviti proti Sv. Ivanu in so zato nadaljevali pot po ulici Carducci.

Na trgu Impero so jih fašisti pred trgovino o čevlji Donda zopet napadli, posrečilo pa se jim je zbežati in dospeti do krožka Rinaldi. Tu so dobili spremstvo in ob 23.30 so končno prispeli k Sv. Ivanu. Tov. Turk je tam ugotovil, da manjka 22 pionirčkov, ki so se bili iz strahu razbežali.

★ Tov. Franc Rustja se je 1. maja vračal s prireditve na štadionu v družbi tovariša Gorgiča. V ulici Carducci se je ločil od tovariša in nadaljeval pot na kolesu. V ulici Commerciale je večja gruča italijanskih šovinistov, možkih in žensk, strgala jugoslovansko zastavo z okna tovariša Štruklja. Tovariš Rustja, ki je ravno vozil mimo, je okoli stoječim dejal, da je tako početje sramotno. Neka ženska je zavpila: «Ecco un s'ciavo». V istem hipu se je fašistična drhal besno zagnala vanj, ga pobila na tla in ga na to tolkla po glavi in po vsem telesu. Razbili so mu naočnike in pokvarili kolo. Posrečilo se mu je zateči se k civilnim policistom, ki so ravnokar prispeli na jeepu. Na njegovo zahtevo so spravili na jeep glavnega napadalca in ga odpeljali. Tovariš Rustja je sledil avtomobilu, ki pa ga je izgubil izpred oči. Nasproti prihajajoci ljudje so mu povedali, da je policija v bližnji ulici napadalca izpustila. Podal se je nato na policijo. Tam so mu zatrjevali, da jim ni nič znanega o tem dogodku in da dotični avto ni prispel tja niti ni nihče pripeljal omenjenega napadalca.

DELOVNI POLET ZA SKUPNO BLAGINJO

Poročila o prvomajskem tekmovanju v okraju Idrija-Cerkno

Prvomajsko tekmovanje — tekmovanje za obnovo, za hitrejši napredek k blagostanju, tekmovanje za priključitev k Jugoslaviji, tekmovanje v svobodo! Vsaka vas je tekmovala, vsaka vas se zaveda pomena čim večjega dela, čim hitrejšega napredka. Uspeh vsake majhne vasi je uspeh skupnosti, uspeh ljudske oblasti, korak naprej v borbi za svobodo. Vsi so tekmovali, vsi so se trudili z ganljivo požrtvovalnostjo in koliko je bilo dela in tekmovalnih uspehov, o katerih niso niti poročali, s katerimi se ni nihče hvalil in ki bi še znatno povečali celotne dokončne uspehe, ako bi bili javljeni.

Vsi načrti so prekoračeni

namesto 25860 = 28582 delovnih dni

Načrt za prvomajsko tekmovanje v okraju Idrija-Cerkno je predvideval 25.860 prostovoljnih ur. Toda že samo na podlagi dosedanjih poročil, ki niti ne obsegajo vsega dela, je treba ugotoviti presežek 2.782 delovnih ur. Prostovoljnih delovnih ur pri obdelovanju zemlje, na obnovi in pri čiščenju ruševin, pri prevažanju materiala in popravilu vaških, krajevnih cest in poti v prvomajskem tekmovanju je torej 28.582 ur.

Namesto 16 apnenic 18 namesto 10000 q = 12000 q apna

V načrtu so imeli 16 poljskih apnenic, napravili so jih pa 18 in namesto 10.000 stotov živega apna so dosegli 12.000 stotov. Neprecenljive važnosti za splošno obnovo v okraju je tudi v prvomajskem tekmovanju zgrajena opekarna v Spodnji Idriji. Ima že nad 20.000 komadov opeke, pripravljene za žganje, ki se bo pričelo po 1. maju. Manjša opekarna deluje tudi v Cerkljanskem vrhu.

Uredili so tudi novo mizarsko delavnico in premestili staro ne da bi se pri tem ustavilo delo 30 mizarjev. Razdelili so si delo na dvoje, polovica jih dela na surovi strojni izdelavi, druga polovica pa na dokončni izdelavi in vse to v začasnih mizarniških delavnicah. Obvezali so se, da bodo s prostovoljnim delom izdelali vso lesno opremo nove moderne delavnice.

Tudi kovačnica dela dnevno 1 do 3 ure prostovoljno pri popravilih kmečkega orodja.

Mladina in sindikati cestnih delavcev so zgradili z nadurnim delom krajevnih poti in cest v skupni dolžini 15 km. Posebno so se postavili na Bukovem, v Cerknem, Podlanišah, Planini, Počah, Gorju in Otaležu.

Kmetijstvo

Sto odstotna obdelava zemlje

V kmetijstvu je načrt predvideval sto odstotno predvojno obdelavo. Kljub velikim težkočam so mnoge vasi ta načrt celo presegle in tako izravnale ovire v ostalih vaseh, ki so uspele obdelati samo 90 do 95% predvojno obdelane zemlje. Pri tem moramo upoštevati predvsem težkoče v obmejnem pasu jugoslovansko-italijanske meje, kjer so šele v zadnjem času prispele izkaznice za dvolastnike. K dobri setvi je precej pripomogla nabava raznih žitaric, ječmena, ovsa, za kar je poskrbel Kmetijski urad. Tudi težkoče z gnojenjem so bile znatne. Vojaški gnoj v Idriji so razprodali za gnojenje idrijskih vrtov in okolice. V mnogih primerih so orali ledino ali pa tudi sejali brez gnojila.

Namesto 20 = 30 kmetijskih predavanj

Dvig načrtnega kmetijstva so pospeševala kmetijska predavanja po vseh vaseh, za katera so poskrbeli strokovnjaki. Udeležba je bila povsod dobra in zanimanje pri vseh predavanjih je bilo veliko. Prav toliko zanimanja so vzbujala zadružna predavanja. Namesto 20 predavanj, ki jih je predvideval tekmovalni nart, jih je bilo 30.

Zadružništvo

Ustanovljeni 2 centralni zadrugi in 12 podružnic

Z delom sta pričeli tudi dve splošni kmetijski zadrugi. Prva za Cerkljansko, druga za Idrijo. Že v prvih dneh delovanja se je vpisala polovica kmetov. Ustanovile so se tudi obnovitvene zadruge v Črnem vrhu, Godoviču, Idriji, Vojskem, Šebreljah, Cerknem, Želinju, Otaležu. Tudi ustanovitev podružnic nabavnih in prodajnih zadrug Idrije in Cerkljanskega je znatno prispevala k velikemu napredku zadružništva. Te zadruge zadoščajo potrebam dveh tretjin vseh življskih nakaznic v okraju. Poleg obeh central v Idriji in Cerknem je še 12 nabavnih in prodajnih zadružnih podružnic.

Kultura - prosveta

Od 12 na 18 knjižnic

Tudi število knjižnic se je povečalo od 1. marca do danes od 12 knjižnic s 7767 knjigami na 18 knjižnic z 8160 knjigami.

39 prireditev, 2 kulturna tedna

Priredili so tudi 39 kulturnih prireditev in 2 kulturna tedna, postavili po vaseh stenčase, kjer marsikje zelo marljivo dopisujejo. Število pevskih zborov se je od 1. marca do danes povečalo od 9 na 14 s približno 350 člani. Po vseh vaseh so se vršili v okviru tekmovanja širši vzgojno politični sestanki, ekspeditivnost administracij krajevnih NOO pa se je pospešila za okrog 20%. V celoti je bil prvomajski načrt prekoračen za nad 10%.

Tako v coni B, kjer se ljudska oblast lahko vsa posveča delu za napredek, za obnovo, kar pomeni danes borbo za Jugoslavijo. In pri nas v coni A? «Rastrellamenti», politični umori, neofašistične bande z bodali itd...

Nasa mladina slovenski vladi

Ob obletnici sestave prve slovenske vlade je primorska mladina nesla s štafeto pozdrave ljudski vladi Slovenije

Dne 5. maja 1945 je bila v Ajdovščini imenovana prva slovenska vlada. Primorska mladina je sklenila obletnico tega dogodka proslaviti s pozdravno štafeto. Na treh skrajnih točkah cone B Julijske krajine je bilo izhodišče izmenskega teka. V Grgarju se je štafeta začela v soboto ob 9.15 dopoldne, v Tolminu isti dan ob 11.15 in v Kopru, v soboto opoldne. Štafeti iz Grgarja in Tolmina sta se združili opoldne v Želinu. Se isti dan ob 7. so tekači prišli v Postojno, v nedeljo zjutraj ob 7 pa se je štafetni tek nadaljeval proti Ljubljani. Udeleženci so se menjavali vsakih 500 metrov.

Točno po predvidenem času, to je ob 11. uri dopoldne, je prispela v Ljubljano štafeta mladincev in mladink, ki je prineska pozdrave prebivalstva Julijske krajine vladi Ljudske republike Slovenije ob priliki njene prve obletnice.

Prebivalstvo Ljubljane je na ulicah prisrčno pozdravljalo tekače ter manifestiralo za priključitev Trsta in Julijske krajine k novi Jugoslaviji. V poslednjem delu štafete so tekli en mladinec in dve mladinki, ki so pred vladno palačo predali v lepo izdelanih tokih pozdravne resolucije podpredsedniku vlade Ljudske republike Slovenije dr. Marjanu Brecilju, nakar je mladinec v svojem nagovoru poudaril voljo prebivalstva Julijske krajine, da hoče živeti tudi v miru skupno s svojimi brati v Sloveniji in FLRJ, kakor je bilo z njimi za časa borbe. Pozdravi, ki jih prinaša štafeta, naj bodo vidna manifestacija volje slovenskega naroda Julijske krajine.

Podpredsednik vlade dr. Brecelj se je zahvalil mladincem za manifestacijo prebivalstva cone B Julijske krajine za združitev z osvobojenimi brati ter naglasil obenem voljo vlade Ljudske republike Slovenije ter vlade FLRJ, storiti vse za dokončno osvoboditev Julijske krajine, zaključiti delo, ki ga je z orožjem izvršila Jugoslovanska armada, ter izpolniti željo, za katero so tisoči borcev dali svoje življenje. Zaprosil je mladince, naj sporoče vsem prebivalcem cone B najprisrčnejšo zahvalo vlade Ljudske republike Slovenije.

Tov. dr. Brecelj je pozval nato okoli 100 udeležencev štafete v prostore vladne palače, kjer so jih pozdravili predsednica Kontrolne komisije pri Predsedstvu vlade LR Slovenije tov. Vida Tomšičeva, minister za finance tov. Zoran Polič in drugi. Primorska mladina je ostala v Ljubljani do večera, nakar so se s kamioni vrnili na svoje domove. *(Tanjug)*

Zahvala koordinacijskega odbora

Proslava 1. maja 1946. praznika vsega ljudstva in obletnice osvoboditve, je zavzela v Trstu in v vsej coni A veličasten obseg.

Razne manifestacije bodisi one izrazito političnega značaja, ki so se kljub izzivanju vršile v popolnem redu, bodisi umetniške, športne in vse ostale, so pokazale vzorno disciplino in organizacijske sposobnosti našega ljudstva. Če pomislimo, da so v petindvajsetih letih uničili vse ljudske organizacije in preprečili sleherno kulturno dviganje množic, se prozorno opaža veliki napor, ki ga je moralo po osvoboditvi vložiti ljudstvo, da je v enem samem letu kljub težkočam in vsakovrstnim zaprekam uspelo poživiti in utrditi svoje politične, gospodarske in kulturne organizacije.

Ljudske manifestacije prvega maja so pokazale, na kako visoko stopnjo so se z neutrudnim delom povzpele organizacije, kako je ljudstvo globoko dojelo svoj praznik in kako je odločno nadaljevati borbo v zaščito svojih pravic in ustanov.

Koordinacijski odbor antifašističnih organizacij za proslavo 1. maja želi izraziti najlepšo pohvalo in se kar najprisrčneje zahvaliti vsem množicam, ki so se udeležile samih proslav, za dokaz visoke politične zrelosti in organizacijskih sposobnosti, za vzorno disciplino, za dejavno sodelovanje, za samozatajevanje in nesebičnost, s katerimi so prispevali k dobremu spehu manifestacij. Zahvaljuje se delavcem, kmetom, partizanom in garibaldinom; Enotnim sindikatom in tovarniškim odborom za znatno pomoč pri obširni organizaciji manifestacij, mizarjem in mizarskim delavnicam za ogromno delo, ki so ga izvršili; dramatskim društvom, zborom, italijanskim in slovenskim godbam; kulturnim krožkom, mladinskim in ženskim organizacijam za požrtvovalno pripravljalno delo; rediteljem, ki so prispevali, da so se manifestacije tako mogočno razvile, odborom za ljudske veselice, raznim obratom, zdravnikom in bolničarjem bolniške službe, vaditeljem, ki so v tako kratkem času in spričo tolikih težkoč umeli tako učinkovito pripraviti atlete, telovadkinjam, polnim zaleta in ljubkosti, telovadcem, pionirjem in pionirkam, ki so pokazali toliko sposobnosti; vsem ustanovam in zasebnikom, ki so na kateri koli način pripomogli k lepemu uspehu manifestacij.

Vsem društvom

za telesno vzgojo in telesnovzgojnim odsekom prosvetnih društev

Naš I. zlet v Trstu je dobro uspel. To je zasluga vas vseh in se vam za vašo požrtvovalnost iskreno zahvaljujemo.

Ne smemo pa se tu ustaviti, ampak moramo nadaljevati začeto delo. Telesno vzgojo moramo poglobiti in organizacijo utrditi; zato vam naročamo:

1) da nam pošljete do 20. t. m. poimenske sezname mladincev in mladink, ki so nastopili na zletu v Trstu. Na posebne sezname javite nam imena onih, ki so se naučili vaje, a se zleta niso mogli udeležiti.

2) da ohranite telovadno obleko za prihodnje nastope čisto in v redu; ne uporabljajte je v druge namene.

3) da telovadite dalje; najboljši telovadci in telovadke naj prevzamejo vodstvo telovadbe, kjer še ni določenih vaditeljev.

Zv. društev za telesno vzgojo za Primorje in Trst.

„Udarnik" v Kopru

Jutri 9. maja popoldne bo priredil T. D. «Udarnik» iz Ljubljane telovadno akademijo v Kopru. Izvajali bodo skladbe dr. Viktorja Murnika in Gregorke Borisa. Na orodju bo nastopila vzorna vrsta najboljših slovenskih telovadcev.

Slovensko planinsko društvo priredi svoj 3. izlet v nedeljo. 12. t. m. iz Trsta na Artviže (816 m). Odhod ob 9.22 uri dopoldne z vlakom iz postaje Sv. Andrej, povratek okrog 21. ure. Hrana iz nahrbtnika. Vabljeni vsi planinci!

Slovensko narodno gledališče za Trst in Primorje

bo priredilo na svojem gostovanju po deželi vrsto predstav, in sicer: v Knežaku danes popoldne 8. t. m. «Raztrgance», dne 9. t. m. «Vdovo Roślinko», v St. Petru na Krasu dne 10. t. m. «Raztrgance», dne 11. t. m. «Vdovo Roślinko», v Postojni dne 12. t. m. popoldne «Raztrgance», zvečer «Vdovo Roślinko», v Idriji dne 14. t. m. «Raztrgance», dne 15. t. m. «Vdovo Roślinko», v Cerknem dne 16. t. m. «Raztrgance», dne 17. t. m. «Vdovo Roślinko», v Sv. Luciji ob Soči dne 18. t. m. «Raztrgance», dne 19. t. m. «Vdovo Roślinko», v Ajdovščini dne 21. t. m. «Raztrgance», dne 22. t. m. «Vdovo Roślinko», v Vipavi dne 23. t. m. «Raztrgance», in v Sežani dne 24. t. m. «Raztrgance».

Cene povsod: sedeži 40 lir, stojišča 20 lir.

ZPP Bazovica

V nedeljo 12. t. m. ponovi ZPP javni ples na prostem. Vabljeni vsi!

Kulturni krožek „S. Sabba"

Nocoj bo v prostorih kulturnega krožka «S. Sabba» (dvorana ex Subietta) pri Sv. Ani od 20. do 23. ure zabavni večer.

Zahvala

Učiteljice in starši najmlajših telovadcev iz Proseka in Kontovela se prisrčno zahvaljujejo tovarišem in tovarišicam šentjakobskega okraja za izkazano požrtvovalnost in gostoljubnost napram otrokom ob prvomajskih proslavah.

★

Družina Škrabar iz Velikega Repna se iskreno zahvaljuje za klavirsko harmoniko, poklonjeno preko NOOO v Sežani sinu, ki je izgubil vid v partizanih.

Dobra srca

Rojaki iz Julijske krajine, bivajoči v Neaplju, darujejo namesto vencev in cvetlic na grob pokojne Violete, hčerke Jožefa Renčlja iz Orleka, 1.000 lir za partizanske sirote.

Namesto venca pok. Violeti Renčelj daruje njen nečak Leopold Renčelj iz Orleka 500 lir za sirote padlih partizanov.

Uspehi ljudske oblasti - kljub vsem oviram

Okrajna skupščina NOO v Kobaridu

Dne 28. aprila se je vršilo v Kobaridu četrto redno zasedanje okrajne skupščine ob udeležbi 22 ljudskih poslancev.

Ta skupščina je zopet pokazala veliko važnost in pomen dela ljudske oblasti, pokazala je, kako edino ljudstvo pravilno razume svoje težkoče in jih uspešno premaguje. Narodno osvobodilni odbori danes v coni A nimajo več izvršne oblasti. Toda kaj in koliko je vsiljena oblast napravila v splošno ljudsko korist odkar obstaja? Zelo malo ali nič. Kaj ve ta oblast sploh o najhujših težavah ljudstva na Kobariškem? Do današnjega dne ni niti preprečila upadanje neofašističnih band iz videmske province in tatvine, nasilja in druge zločine, ki jih te bande počenjajo.

Brezposelnost, socialna pomoč neštetim invalidom in družinam padlih borcev, da bi jim bilo res omogočeno vsaj najskromnejše življenje, problemi obnove in prodaja poželjskih proizvodov — vse to je ostalo še vedno na ramah ljudstva.

Za vsak ukrep je treba ljudskim predstavnikom v coni A dandanes nesteto intervencij in prošenj. In vendar je občudovanja vredno, kaj v teh težkih okolnostih kljub temu zmore ljudska oblast, kaj zmore na primer okrajni NOO na Kobariškem ob sodelovanju ljudstva. V veliki meri je bilo to razvidno na zadnji okrajini skupščini:

Vpadi teroristov

Skupščina je sprejela koristne sklepe, s katerimi se bo skušala omiliti v okraju gospodarska kriza, ki je zavladala spričo brezposelnosti. Okrajni NOO in odbor Enotnih Sindikatov je že poskrbel, da bo kmalu odšla prva skupina brezposelnih iz okraja na delo v Bohinjsko Bistrico. Skušajo urediti tako, da bodo do konca tega meseca dobili zaposlitev vsi ljudje, ki so voljni delati. Zdi se, da bo že v začetku jeseni odpotovalo 26 družin, ki so zaprosile za preselitev, v Vojvodino. Skupščina je razpravljala, kako zaščititi ljudstvo pri delu na polju, živino in pastirje v planini Matajur in Mija, ob meji videmske province, od koder stalno vpadajo preko črte oboroženi civilisti, ki terorizirajo ljudstvo, ropajo in pustošijo gozdove. Že lani so bili primeri, da so neznanci s teh pasnikov odpeljali goveda. Prišlo je do sklepa, da bo okrajni NOO stopil v stik z ZVU, da bi se dovolila vzpostaviti oborožene čuvaje na Livku, v Idrskem, v Svinjih, Sužidu in Borjani.

Obnovitvena dela

Obnova v kobariškem okraju zelo počasi napreduje. Obnovitvena dela izvaja ZVU se vedno samo v požgani vasi Stanovišču. Ustanovljena je bila zadruga vojnih oškodovancev, ki šteje 107 članov. Njeno delovanje ZVU otežkoča, saj ne dovoljuje niti tega, da bi se razstavilo nekaj zločlijivih vojašnic v bližini Kobarida, da bi si ljudstvo iz vasi Svino postavilo vsaj zasilne hleve in stanovanja. Kot je znano, je bila ta vas močno porušena zaradi nemškega bombardiranja. V požganih vaseh Volče in Foni si je ljudstvo na lastno pobudo obnovilo nekaj stanovanjskih in gospodarskih poslopij.

Gospodarstvo

Gospodarstvo pa zelo trpi zaradi krize in brezposelnosti in zaradi krivične razmejitve Julijske krajine v dve coni. Intervencija pri okrajni Zavezniški upravi glede izvoza sena, lesu, plemenske in klavne živine v Italijo je naletela na gluha ušesa. ZVU je tudi preprečila pobijanje plemenske živine v gospodarsko uničene kraje na področju cone B, kamor smo poslali — in sicer še pred drugim zasedanjem — komaj 4 teličke in dva plemenske bika. V Trst in Gorico pa je bilo poslanih v teku štirih mesecev 765 zaklanih telet in okrog 40 glav goveje živine. V komenski okraj je bilo poslanih 40 stotov semenskega krompirja. Odsek za kmetijstvo pri okrajnem NOO je razdelil med kmete 27 konj. Letošnjo pomlad je bilo v okrajni žrebčarni pripuščenih 27 kobil. Med konji je bilo 21 primerov garij, pri govedih pa 26 primerov spolnih bolezni.

V okraju obratuje 11 mlekarskih zadrug in ena nabavno prodajna zadruga v Kobaridu.

Socialno skrbstvo

Odsek za socialno skrbstvo je od meseca decembra do danes izplačal 206.000 lir podpor vojnim invalidom družinam padlih borcev in najpotrebnejšim, družinam. S pomočjo AFZ in ZMJK je bilo v nabiralni akciji za vojne sirote v okraju nabranih 40.660 lir in 155.80 kg raznovrstnega živeža. Za stavkujoče delavce v Trstu je bilo zbranih 10.250 lir in okrog 20 stotov raznih živil. RKS je razdelil med potrebne družine 40 zavojev razne obleke. V bolnišnico je bilo poslanih brezplačno 15 oseb.

Uspehi na kulturno prosvetnem polju

Po osvoboditvi je bilo ustanovljenih 17 prosvetnih društev. Idrsko prosvetno društvo ima poleg pevskega zbora in igralske skupine tudi godbeni krožek, društvo v Volčah pa je obnovilo svoj tamburaški zbor. Vsa ostala društva imajo svoje pevske zbore in dramske skupine, katere precej živahno delujejo. Tako je dramska skupina prosvetnega društva «Andrej Volarič» pred kratkim nastopila z večjo dramo «Razvalina življenja», dramska skupina društva «Zarja» iz Smasti pa z «Miklovo Zalo». V okraju je bilo odprtih 18 osnovnih šol in 10 večernih tečajev. Tečaje je obiskovalo in z uspehom zaključilo 350 tečajnikov od 14. do 35. let starih. Z lepim uspehom sta bila zaključena tudi gospodinjska tečaja na Livku in v Kobaridu. Sklenili so, ustanoviti osnovno šolo v Robedišćih, kjer so otroci že štiri leta brez pouka. Med tem časom se je ustanovilo tudi društvo za telesno vzgojo «Krn».

Odposlanci so v živahni diskusiji odobravali delavnost okrajnega NOO in pomoč ljudstva svoji oblasti na socialnem, gospodarskem in kulturnem polju in vztrajno borbo za priključitev J. K. k novi Jugoslaviji.

Ob zaključku zasedanja so odposlanci poslali pozdravno resolucijo Izvršnemu odboru OF za Slovenijo in protestno noto ZVU v Trst zato, ker je razglasila 25. april kot narodni praznik.

Dobavo plina bodo obnovili 10. maja

Trst, 7. - VZN — Težkoče, ki so izvirale od nerednega dovoza premoga in nepripravne vrste istega, so delno odstranili.

Uspelo je zagotoviti omejeno dobavo premoga, ki proizvaja zelo lahek plin, tako da bo mogoče oskrbeti mesto Trst dnevno s 30.000 m/3 in to za dobo treh mesecev.

Plin bodo dobavili poldrugo uro na dan in sicer od 18.30 do 20.

Dobava bo omejena samo za glavni del mesta.

Prehrana

Za bolnike. Obveščamo vse bolnike, ki imajo dodatne živilske nakaznice, da lahko od jutri naprej dvignejo sledeče jestvine: olje, ki ga lahko dvignejo tudi namesto surovega masla, in sicer 100 g masla za 1 dl olja, testenine in riž. Cene: olje 380 lir liter, testenine 24 lir kg, riž 33, 36, 43 lir kg. Dne 31. t. m. se bo razdeljevanje zaključilo.

OD TRIGLAVA DO JADRANA

Postojna

POGREB 18. TALCEV

Dne 5. t. m. so v Postojni pokopali 18. talcev, ki so jih Nemci na zverinski način ustrelili 27. septembra 1943. leta na Javorniški cesti nad Postojno. Imena talcev so neznana. Ugotovljeno je bilo samo, da so bili ustreljeni po večini ranjeni partizani, ki so se zdravili v postojnski bolnici. Nekateri med ustreljenimi pa so bili ujeti v partizanski bolnici v Skriljah pri Ajdovščini. Nemci so tovariše in tovarišice naložili iz bolniških postelj na kamione in jih odpeljali na Javorniško cesto, kjer so jih postrelili na robu nekega prepada tako, da so popadali v globino. Tedaj je bilo ustreljenih 16 tovarišev in 4 tovarišice. Dne 3. t. m. so trupla padlih talcev odkopali. Zemske ostanke dveh so prepeljali na njihove domove. Otalih 18, talcev je spremljala na zadnji poti velika množica ljudstva. Mladinci in mladinke so nosili krasne vence in šopke rož, vojaška godba in godba mesta Postojne pa sta igrali žalne koračnice. Pogreb je krenil iz mrtvašnice pokopališča na staro vojaško pokopališče. Zemske ostanke neznanih junakov so položili v skupen grob. Ob odprtem grobu sta se v imenu ljudstva poslovila od padlih tov. Lojze iz okrajnega odbora za Postojno in tov. oficir v imenu Jugoslovanske vojske. Nato je pevsko društvo zapelo nekaj žalostink.

Salež

PROSLAVA 1. MAJA

Tudi ta vasica je v času osvobodilnega boja mnogo pretrpela. Vaščani so vedno z vsemi močmi podpirali osvobodilno gibanje in partizane. In tudi danes, ko so družine precej izčrpane, zbirajo žene, mladina in možje prostovoljne prispevke za vojne sirote. Večkrat pa se tudi zberejo na kulturnih mitingih. Tako so lepo proslavili tudi mednarodni praznik delovnega ljudstva. Kupili so krasno delavsko zastavo in jo dvignili na visok drog. Ob tej priliki je vaški pevski zbor zapel «Stalingrajsko», «Slovan na dan», «Mi vstajamo» in «Pesem o svobodi». Spregovorila sta tov. Janko in tov. Just. Proslavo so zaključili s pesmijo «Hej Slovani». Pretekli ponedeljek pa je vaška mladina odšla na udarniško delo. Najmlajši so na bližnjem hribu z velikimi črkami sestavili ime «Tito».

Pegan Just

Pregarje

UDARNIŠKO DELO

Kakor so se vaščani odlikovali v času borbe, tako se odlikujejo tudi pri obnovi. Vas je popolnoma požgana. Vsi moški so bili ali v partizanih ali v koncentracijskih taboriščih. Oni, ki so se vrnili, so pridno prijeli za delo. Pregarski zidarji, ki so znani daleč na okoli, so se vsi vpisali v Enotne sindikate in dobro sodelujejo z obnovitveno zadrugo, v kateri so včlanjeni prav vsi vaščani. Obnovitvena zadruga je do sedaj pripravila že nad 800 kvintalov apna. Člani zadruge pa so opravili 1.400 udarniških ur pri delu pri apnenici. Sedaj so pričeli z načrtno obnovo vasi. Pri gradnji apnenice in pri nadaljnjem delu je pomagala tudi vaška mladina, ki je v prvomajskem tekmovanju prednjačila v bistriškem okraju. Posebno pa so se odlikovali Kogovšek Milan, Koneštabo Lovrenca in Zadnik Darko. Pri obnovi in pri obdelovanju polj tekmuje vsa vas. V poslednjih mesecih so Pregarci poleg navadnega dela v okviru prvomajskega tekmovanja posadili 1.986 sadnih in 6.180 gozdnih dreves ter cepili 1.350 drevesc. Očistili so robidja 3 ha zemlje, popravili 14 km poljskih poti in očistili ruševin 21 gospodarskih poslopij. Pri vsem tem delu so opravili 4.968 prostovoljnih udarniških ur. Pri Pregarcih je veliko zanimanje tudi za zadružništvo. Sedaj delajo na tem, da bodo v najkrajšem času imeli tudi potrošno zadrugo. Dobro se udejstvujejo tudi na kulturno prosvetnem polju. V vaško prosvetno društvo «Silvester» je vpisanih 106 vaščanov. Pionirji in pionirke pa so vsej mladini v vzgled.

Bukovca

NESREČA NA CESTI

Dne 6. t. m. okrog 17. ure je na cesti, ki pelje iz Bilj v Bukovco, neki zavezniški jeep povozil otroka Pičulin Zenka iz Dolnje Bukovce. Otrok je dobil hude poškodbe na glavi, zato so ga takoj odpeljali v bolnico v Gorico. Njegovo stanje je precej resno.

kr

Iz Gorice

V petek 10. t. m. ob 20. uri bo v dvorani Ljudskega doma Cankarjeva proslava. Sodelovali bodo člani Slovenskega narodnega gledališča za Trst in Primorje.

Zahvala

Okrajna prosveta v Nabrežini se zahvaljuje družini Pertot Marije za uslugo, ki jo je napravila, ko so bili v Nabrežini člani okrožja. Omenjena družina je odklonila plačilo in potom okrajne prosvete darovala 100 lir za Dijaško matico in 100 lir za vojne sirote.

RADIO

SREDO, 8. MAJ

11.45 univerza po radiu; 12. simfonična glasba; 12.30 zdravniško predavanje (slov.); 12.45 poročila v slovenščini; 13.15 reproducirana glasba; 13.30 orkester Nicelli; 14.15 pregled vesti; 17. prenos iz Vidma; 18. glasba in baleti; 18.30 odmev dela; 19. oddaja odreda Jugoslovanske armade; 19.30 Cankarjeva proslava; 20 poročila v slovenščini;

Proces proti gen. Espositu in pajdašem

Včeraj se je pred izrednim porotnim sodiščem v razpravi proti generalu Espositu končalo zaslišanje prič. Nastopile so razne priče, med katerimi tudi zvezni fašistični tajniki Petronio, Sambo in Ruzzier, ki so seveda pričevali v prid obtožencem. Nato so na zahtevo branilca Morgere prebrali pričevanje duhovnikov Bonetija in Barbarinija, ki sta izjavila, da je bil polk. Pirillo fanatičen fašist, toda «dober in veren katoličan». Zato da sta gotova, da ni on nikogar ovadil. (Mi, ki se ne razumemo na visoko teologijo in kazuistiko, seveda ne vemo, kako spraviti v sklad dobro katoličanstvo in fanatični fašizem. To pa bi najtrž bil nerešljiv problem in bi delal preglavice tudi sv. Tomažu Akvinskemu in marsikateremu učenemu sholastiku).

Po drugih manj pomembnih izpovedih prič je predsednik prebral izjavo generalnega poročnika Corte, ki zelo nazorno osvetljuje lik generala Esposita in prikazuje značaj njegovega podlega in hlapčevskega delovanja. Izjava pravi med drugim: «Komaj so prišli Nemci v Trst, jim je gen. Esposito podal vdanostno izjavo in se jim vdinjal.

Nato opisuje gen. Corte, kako so ga hoteli aretirati in kako se je aretacija izognil. Zato so SS-ovci prijeli njegovo ženo in ji pri tem dejali: «Za vse to se morate zahvaliti vašemu italijanskemu poveljniku, ki je petkrat ovadil vašega moža». Takrat so prijeli tudi kakih 10 oficirjev, ki so pomrli v Nemčiji. Izjava se končuje: «Že te navedbe dovolj označujejo podli lik in ognusno obnašanje tega kriminalnega tipa. Zvesto je hlapčeval Nemcem, da bi se jim prikupil. Celo na svojo pest je klical pod orožje vojake, kar je celo gauleiter preklical».

Po branju te izpovedi je general Esposito jezno vstal in z razjarjenim glasom zanikal izjave gen. Corte, češ da izvirajo iz stare mržnje in iz profesionalne nevoščljivosti in trenja. Ker je javni tožilec opomnil, da je gen. Corte poštena in verodostojna oseba, ga je gen. Esposito z jeznim pogledom ošinil in se vsedel na svoje mesto.

Po tem incidentu je predsednik določil, koliko časa bo smel trajati zagovor posameznih odvetnikov. Razprava je bila nato preložena na četrtek zjutraj. Sodbo pa bodo razglasili v soboto 11. t. m. dopoldne.

Razdeljevanje paradižnikovih sadik

Pri Kmetijskem nadzorništvu v Gorici, ulica Duca d'Aosta 55 — je naprodaj še nekoliko tisoč paradižnikovih sadik.

Na razpolago je več vrst.

Cena za vsakih 100 sadik je L. 40.—.

Vsi oni, ki jih potrebujejo, naj se zglase pri Nadzorništvu.

Prihodnji teden prično tudi razdeljevati, po znižanih cenah, čebulo, papriko in jajčevec za sajenje.

Izgubljeno

Dne 7. t. m. sem ob treh popoldne izgubila v ul. Udine v Trstu poročne liste pod imenom Coslan Remigia. Kdor koli jih najde, je naprošen, da jih vrne proti dobri nagradi v ul. Udine 18, II., Malalan, ali na «Primorski dnevnik».

Odg. urednik DUSAN HRESCAK

MALI OGLASI

POUČUJEM na domu angleščino, francoščino, knjigovodstvo in matematiko. Naslov pustite pri upravi «Primorskega dnevnika».

SIVALNE STROJE najboljših vrst prodaja po zelo nizkih cenah, s posebnim popustom pa vojnim oškodovancem. trgovina v VIA DELL'ISTRIA, 13.

SLADKOR nadomestuje idealno in ekonomično «SUKROL». Izključni zastopniki: TRST: A. R. D. E. N. Via Genova št. 3 — tel. št. 7688 GORICA: L. RUPENI Viale XXIV maggio 16 - tel. 343

DEŽNE PLAŠČE za moške in ženske dobite v krojačnici CIC (CECCHINI) Trst - Corso 2-II nad.

Pomen in važnost prosvetnega doma

Nikoli ne občutim takega veselja kot takrat, ko stopim v slovensko vas, in se mi nasmeje naproti napis: Prosvetni dom.

Hodil sem po hribovskih vaseh, po vaseh, ki so od okupatorja največ trpele in ki so v pretežni večini požgane skoraj do zadnje hiše, ljudstvo izropano do golega in do zadnjega grižljaja, toda po vseh vaseh imajo kljub pomanjkanju stanovanjskih hiš, prosvetne domove, kjer se zbira staro in mlado, kjer čutiš novo življenje in slišiš čudovite izpovedi zvestobe in žrtvovanja naše mladine, kulturnih delavcev svojemu narodu; v vzajemni pomoči se gradi in obnavlja prosveta in gospodarstvo.

Druga svetovna vojna vihra nam je uničila mnogo, premnogo. Koliko požarov vasi smo gledali na lastne oči, koliko smrti je bilo med nami, koliko življenj žrtvovanih za lepše dni. In v vsem tem je bila vera, ki nas je prerajala in kalila, vera v nov čas narodne in socialne pravičnosti, vera v osnove novega življenja, ki danes raste iz nas vseh in nas vodi v smeri prosvete in omike.

Tako imamo že skoraj v vsaki naprednejši vasi prosvetni dom, kjer se zbirajo društveniki — vaščani h kulturnim prireditvam, zatekajo se v čitalnice, skratka: prosvetni dom je žarišče nove slovenske prosvete.

Če stopiš v naš prosvetni dom, te kljub skromnosti, s katero je opremljen, razveseli dejstvo, s kakšno vero in samodejavnostjo stopa naše ljudstvo v novo življenje, kako neumorno napreduje k ciljem višjega prosvetljenstva in kako gradi na osnovah novega duha in prerojenja v širša obzorja s perspektivo za bodočnost. Razveseli te že knjižnica: vso dolgo dobo osvobodilne borbe je preprosto dekle skrivalo knjižice iz partizanskih tiskarn, čestokrat okrvavljene s krvjo kurirjev. Zdaj pa častno krasijo predale društvene knjižnice. To so nam vsem dragocene priče, koliko se je žrtvovalo za svobodo in to so tudi vidna dokazila, da je bila OF pionir naše nove književnosti in prosvete.

Ker so prosvetni domovi središče in žarišče naše prosvete — kar tudi morajo biti — imajo pred seboj prosvetna društva velevažno delo in pomen za bodočnost; za zdaj se moramo zadovoljiti z razmerami, v katerih živimo. A vendar so stvari, ki padajo vsakemu količkaj estetičnemu človeku v oči, ki bi se dale z lahkoto in brez posebnih stroškov odstraniti. To je predvsem snaga, ki je najočitnejši znak izobraženega človeka. Ne posvečamo zadostne pažnje notranji in tudi ne zunanji opremi prosvetnega doma; v tem je okrasitev prostorov v duhu našega časa, in snaga, ki predvsem povzroča prijetno občutje udobnosti.

Drugi važen činitelj v življenju naše prosvete je nekdanja čitalniška navada, ki se ji nikakor ne smemo podrediti in to je — gostilna. Značilno je kompromisarstvo z raznimi dobičkarji na račun prosvetnega dela društev. Društvo mora biti popolnoma nevezano in neodvisno od kogar koli, posebno pa še od raznih nepoklicanih ljudi, ki jim je lasten dobiček važnejši kot pa napredek in prosveta društva.

V tem pa niso označene še razne druge ovire, ki si jih ne smemo prikrivati, a tudi ustrašiti se jih ne smemo. Nismo se jih ustrašili, ko so bile na videz nezmagljive, a smo jih zmagali. Navajeni premagovanja danes nas ne bodo ovirale malenkosti, ki jih bomo z vso odločnostjo odstranili in šli preko njih do cilja. V premagovanju ovir in zaprek si bomo dosledno na jasnem, kaj nam mora biti prosvetni dom in naša zavest ga bo posvetila pravemu smotru, v dom prosvete, ki naj sčasoma postane v modernem smislu ljudska univerza.

V vsakem društvu se v pretežni večini polaga važnost pevskemu in dramskemu krožku, zanemarja pa se telesna vzgoja, ki je enako važna kakor vse ostale panoge prosvete in omike. Največja vrzel pa je, da se ne predava. Skrajno potrebno je, da bi si društva organizirala predavateljske večere, kjer naj bi predavali obvezno društveniki sami in sicer spočetka zmožnejši, pozneje ostali. Snov predavanj naj bi bila poljubna: iz gospodarstva, kmetijstva, znanosti in književnosti. Predavanja so sredstvo za temeljito preučevanje snovi, je vaja za govorništvo in hkrati učenje materinščine, ki je bistven znak izobrazbe slednjega našega društvenika. S tem bi se tudi spoznavali in odkrivali razni mladi talenti, katerim bi omogočili nadaljnji študij.

Za predavanja bi uvedli nagradno tekmovanje. Nagrajena predavanja bi potem poslali slovenski prosvetni svezi v Trstu.

Namen vsakega prosvetnega društva je poglobitev izobrazbe, vzgoja delovnega človeka na vasi, in odsev te poglobitve ter zanimanja je prav naš Stenski časopis, ki naj ga ima vsako društvo v prosvetnem domu. Stenčas je navadno merilo dela: če je prazen stenčas, je navadno tudi za njim praznina.

*Razumljivo je, da je v novem življenju zainteresirana naša mladina.